

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԻՆՉ ՏՎԵՑ
ԲԱՅԼՇԵՎԻԿՅԱՆ
ԳԱՐՆԱՆԱՑԱՆԸ

ՓԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

Ն

1980

Ո. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

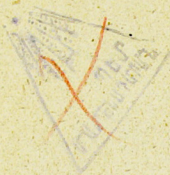
631.512

Հ

ԻՆՉ ՏՎԵՑ ԲԱՅԼԵԵՎԻԿՅԱՆ
ԳԱՐՆԱՆԱՑԱՆԸ

17627

A $\frac{1}{4742}$

ԽԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ — 1930

Հրատ. № 1394

Գրանկ. № 5739(բ) Պատվեր № 873 Տիրած 5000

Պետրատի լեզվաբույ տպարան Յերեվանում

ԲԱՅԼՇԵՎԻԿՅԱՆ ԳԱՐՆԱՆԱՅԱՆԸ

ՄԵՐ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ

Մեր կուսակցութեան 15-րդ համագումարում, յերր քննութեան ասնվեց ժողովրդական տնտեսութեան առանձին ճյուղերի (արդյունաբերութիւնն և գյուղատնտեսութիւնն) զարգացման ուղիները, ավելի պարզորոշ կերպով՝ կուսակցութեան առաջ կանգնեց մեր լերկրի գյուղատնտեսութեան հետամնացութեան, արդյունաբերութեան նկատմամբ ունեցած նրա զարգացման անհամեմատ անբավարար տեմպերի խնդիրը։ Այդ համագումարում կուսակցութիւնն արձանագրեց, Վար գյուղատնտեսութեան նմանորինակ հետամնացութիւնը սպառնում և մեր լերկրի խնդուտարիալիզացիային, վար մեր լերկրի խնդուտարացման տեմպերը դեմ են ասնում գյուղատնտեսութեան հետամնացութեանը։

Վարն եր լեքը։ Կուսակցութիւնն լինչպեա պետք և զուրա բերեր մեր գյուղատնտեսութիւնը ալդ զբութիւնից։

Կուսակցութիւնն ուներ Լինինի՝ հայանի ցուցմունքը գյուղատնտեսութեան զարգացման ուղիների մասին։ Այդ ցուցմունքում ապաժ է՝ ճՅԵԵ գյուղացիական ճնեստուրյունը կարող է ավելի զարգանալ, անհրաժեշտ է հաստատ կերպով ապահովել նրա հետագա ան-

ցումք, իսկ հետագա անցումն անխուսափելիորեն այն է, վոր ամենից քիչ ձեռնու յեղ ամենից շատ հետամնաց, մանր, մեկուսացած գյուղացիական ճնշեսուրյունն աստիճանաբար միավորվեք, կազմակերպվեք հասարակական խոճոք. հողագործական բնկերություն: Այսպես են պահեցեացեղ իրենց միշտ բոլոր սոցիալիստները: Հենց այդպես էլ նույնում է մեր կոմունիստական կուսակցությունը: *Հենիսիդիսի այս հայտնի ցուցմունքից չենելով, կուսակցության 15-րդ համագումարը վորոշեց՝ «Ներկա շրջանում գյուղացիական անհատական մանր տնտեսությունները միացնելու, խոշոր կոլլեկտիվներ կազմելու խնդիրը պետք է առաջադրվի վորպես կուսակցության հիմնական խնդիրը գյուղում»:* Յեղ աչնուհետև, *Կենտկոմի հաշվետվության առթիվ ընդունված բանաձևում՝ «Յեղն այն է, վոր պետք է գյուղացիական մանր յեղ մանրագույն ճնշեսուրյունները, աստիճանաբար, սակայն անճեղ կերպով, վոյ քե ճնշամք. այլ ցուցմունքներով ու համագումարով միացնենք, դարձնենք խոճոք ճնշեսուրյուններ, հիմք բնդանելով հողի հանրային, կոլլեկտիվ մեակումք, գործադրելով գյուղացնեստական մեքենաներ, տրակտորներ, կիրառելով գիտական ձեղվեք, հողագործության ինստիտուտում:* *Յիլ յեղ չկա»:*

15-րդ համագումարի այս հայտնի դիրեկտիվների հիման վրա, կուսակցությունը ձեռնադրեց խոշոր, գիշադանտ խորհրդային տնտեսությունների յեղ չքավորամիջակային մաստանների կամավոր միավորմամբ կոլլեկտիվ տնտեսությունների կազմակերպմանը:

Այս հաբցը ավելի քան սուր կերպով դրվեց մեր առաջ հատկապես վերջին տարիներում, յերբ մենք կանգնեցինք հացահատիկային պրոբլեմի, այդ դժվարին

հարցի լուծման առաջ: Հայտնի չէ, վոր 15-րդ համագումարի և 16-րդ կուսկոնֆերանսի միջև ընկած ժամանակաշրջանում մենք լուրջ դժվարութիւններ չառաջ կանգնեցինք մեր լերկիբը հացով ապահովելու տեսակետից: Դիւղատնտեսութեան ծալքաստիճան հետամնացութիւնը մի կողմից, գլուղի կուլակալին տարրերի ուժեղ դիմադրութիւնը և նրանց ուղակի սարսուտածը՝ պետութեանը հաց հանձնելու տեսակետից միուս կողմից, և սբան ավելացրած բնական պատահարների հետեանքով հացարույսերի ցանքսերի նվազումը 1927-28 տարում (այդ թվին փչացավ աշնանացան հացարույսերի 20 տոկոսը) կուսակցութեան առաջ դնում էին՝ առաջին՝ կուլակների վրա ժամանակավոր խիստ միջոցներ դործադրելու լեզանակով ստիպել նրան հանձնելու իր ավելցուկ հացը պետութեանը և յերկրորդ՝ ամբողջ վճռականութեամբ դնելու հացահատիկալին խորհրդալին և կոլեկտիվ խոշոր տնտեսութիւնների կազմակերպման տեսպի աբագացումը, վորպես հացահատիկի պրորլեմի լուծման աբմատական միջոցը:

Անհրաժեշտ և մատնանշել, սակայն, վոր 15-րդ համագումարի առաջադրած մարտական լողունը՝ «Դիւղ առաջ՝ դեպի կոլեկտիվ սնեստոքլունն», անմիջապէս և միանգամից չէր կարող գլուղի հիմնական մասսաների մասսայական շրջադարձ առաջ բերել դեպի սոցիալիզմը: Հարկավոր լեզավ այդ լողունգի առաջադրումից մոտ լերկու տարուց քիչ պակաս ժամանակաշրջան (մինչև 1929 թ. աշունը), վորպեսպի գլուղացիական մասսաները լուբացնելին այդ լողունգը, իրենք համողվելին այդ լողունգի ճշտութեան մեջ և այն իրենց խակական լողունգը համարելով, կիրառելին

կլանքում: Իսկ այդ ժամանակաշրջանում կուսակցութիւնը հսկայական և լայն աշխատանք ծավալեց մի կողմից այդ լողունգը գլուղի հիմնական մասսաներում մարմնավորելու, մյուս կողմից՝ այդ լողունգի իրագործման մատերիալ տեխնիկական բազա ստեղծելու և, վերջապես չերբորդ կողմից՝ կուլակութեան դեմ շնչահեղ զգուշացման մեքենաների և տրակտորների մատակարարման, այդ արտադրութիւնը հիմնելու և դարգացման բարձր տեմպեր ընդունելու քաղաքականութիւնը: Այդ շրջանը նախապատրաստւում էր գլուղատնտեսական կոոպերացիայի լայն ցանցի զարգացմամբ, վորպես գլուղացիական տնտեսութիւնների կոլլեկտիվացման նախնական և ամենաատորին աստիճանը, չեղած՝ թեև շատ քիչ, բայց աչնումնաչնիվ մասսայական կոլլեկտիվացման համար չափազանց կարեւոր դեր խաղացող կոլլեկտիվ տնտեսութիւններով և, վերջապես, խորհրդային խոշոր տնտեսութիւնների գոյութեամբ, վորոնք հանդիսացան վոչ միայն վորպես սոսկ հացահատիկ արտադրող տնտեսութիւններ, այլև իրենց բարձր տեխնիկայով, արտադրողականութեամբ և աշխատանքի կազմակերպւածութեամբ չափազանց ներգործոն դեր խաղացին մասսայական կոլտնտեսական շարժման համար: Սբան պետք է ավելացնել հացամթերումների չեղելու տարվա դասակարգային սուր պալքարի շրջանը, վոր չեր կարող իր կնիքը չդնել գլուղի հիմնական մասսաների վրա, վերջիններս տնտեսութեան զարգացման սոցիալիստական ճանապարհն ընտրելու ուղղութեամբ:

Ահա հենց այս հիման վրա լեր, վոր 1929 թվի լերկրորդ կիսին, կուսակցութեան 15-րդ համագումարից մօտ հերկու տարի հետո ծալք առավ չքավոր և միջակ գյուղացիների շրջադարձը դեպի սոցիալիզմը, դեպի կոլտնտեսական շարժումը: Մենք ականատես լեղանք այն բանին, թե ինչպես կուսակցութեան մարտական լուղուներ լուրացրած, սկզբում չքավոր և աղա միջակ գյուղացիները մասսայութեն կոլտնտեսութեան մեջ մտան: Մենք ականատես լեղանք այն բանին, թե ինչպես կոլտնտեսական շարժումն ընդգրկեց վոչ միայն առանձին գյուղացիական խմբեր և գյուղեր, այլ նա չափազանց կարճ ժամանակամիջոցում ընդգրկեց ամբողջ շրջաններ ու մարզեր՝ շատ տեղերում վերածվելով համատարած կոլտնտեսական շարժման:

Կուսակցութեանն այդ շարժմանը դիմավորեց խորտնտեսութեաններէ ալիքի լայն կազմակերպման և ֆինանսավորման գծով, կոլտնտշարժման տարերալուծութեանը պլանավորելու, ճիշտ հունի մեջ դնելու, ղեկավարելու և ֆինանսավորելու գծով, մեքենաների և տրակտորային շինարարութեան զարկ տալու, ինչպես և մեքենա-տրակտորային կաշաններ հիմնելու գծով:

Այս անգուլ աշխատանքները շնորհիւ, անցած շրջանի այս հսկայածափալ աշխատանքի հիման վրա, ծալք առած համատարած կոլտնտեսական շարժումը բազա հանդիսացավ գյուղական մեր քաղաքականութեան վճռական շրջադարձի կերպումանը, այն ե՛կուլակուրյան սահմանափակման քաղաքականութեանց նրան վորպես դասակարգ լիկվիդացիայի յենքարկելու քաղականութեանը, «վոր սկիզբ դրեց մեր յեւրի կյանքի մեծ բեկման շրջանին» (Ստալին):

ՈՒԺԵՐԻ ՄՈՒԼԻԶԱՅԻԱՆ

Ահա այս պայմաններում կուսակցութիւնը պատրաստուում եր գարնան գլուղատնտեսական կամպայնիաին: Կուսակցութիւնը նախապատրաստուում եր գարնանացանին՝ հրապարակի վրա ունենալով կուսակցութեան նոր քաղաքականութեան վնդական քաղաքը գլուղում՝ համատարած կուտնտեսական բազայի վրա կուլակութեան վորպես դասակարգի վոչնչացման մարտական և պատմական լողունը:

Այսպիսով, այս գարնանացանն իր տնտեսական և քաղաքական կուլթամբ, իր խնդիրներէ առաջադրումով և աշխատանքի ծավալով արմատապես տարբերուում եր մինչև այժմ չեղած բոլոր գարնանացաններէց: Նա տարբերուում եր վոչ միայն և վոչ այնքան նրանով, վոր մենք առաջադրում էինք ցանքատաշտերի և տեխնիկական մշակուլթներէ լայնացման բարձր նորմաներ, այլև գլխավորապես նրանով, վոր նա մարդկային պատմութեան մեջ առաջին անգամ պե՛տ է իրագործվե՛ր միլիոնավոր չփախու միջակ գյուղացիների միավորման, սոցիալիստական գյուղատնտեսութեան կազմակերպման, յե՛վ նույնպես պատմութեան մեջ առաջին անգամ գյուղի կուլակութեան վորպես դասակարգի վերացման քաղաքականութեան պայմաններում: Ահա թե ինչու այս գարնանացանն ամենայն իրավամբ կոչվեց բայլեփիկյան գարնանացան: Յե՛վ իրոք, միայն բայլեփիկներէ, Լենինի կուսակցութիւնն ընդունակ է և կարող է արմատապես վերակառուցել գլուղը և՛ վերացնելով կուլակութիւնը վորպես դասակարգ՝ առաջ գնալ դեպի անդասակարգ հասարակութիւնը:

Այդ խիստ տեսակետից միանգամայն հասկանալի լի, վոր հերթական դարնանացանը մեղանից պահանջելու լիք ուժերի և միջոցների մաքսիմում լաբվածութիւն, նախատեսւած պլաններն իրագործելու համար: Եւսմէնք ականատես լեղանք ալն ըանին, թե ինչպիսի մեր վողջ կուսակցութիւնը, պրոֆկադմակերպութիւնը, բանվոր դասակարգը, կոմսոմոլը և վողջ կուսուբական ֆրոնտի մարտիկները յեղեսով ռուս լեկան գեայի գյուղ և իրենց անձնվեր ու լարված աշխատանքով բոլոր հնարավոր միջոցներով ոժանդակեցին գյուղի հիմնական մասսաներին՝ դարնանացանի պլանն իրագործելու համար: Առանձնապէս անհրաժեշտ և աջտեղ մատնանշել ինդուստրիալ պրոլետարիատի, մեր լեկերի հեղեմոն դասակարգի ոժանդակող, կադմակերպիչ և ղեկավար դերը, նրա անձնվեր աշխատանքը և նրա կատարած մեծ դործը դարնան գյուղատնտեսական կամպանիային: Բավական և միայն վերհիշել ալն հարլուբավոր և հաղարավոր հաբվածային վերանորոգող բրիգադները գյուղում, հարլուբավոր և հաղարավոր կադմակերպիչ-ադիտատու բանվորները չքավոր և միջակ գյուղացիների շրջանում, 25,000-ականները կորնտեսութիւններում, բանվոր դասակարգի արտադրական ոժանդակութիւնը գյուղին, շեֆընկերութիւնների և ալ կադմակերպութիւնների մասսայական քաղաքական, կուլտուբական աշխատանքը գյուղում, վորպեսզի պարզ լինի ալս դարնանացանի իմաստը: Դժվար կարելի չե գտնել խորհրդային վորեւ քաղաքացի, վորն ուղղակի կամ անուղղակի, քիչ կամ շատ չափով մասնակցած չլինի դարնան գյուղատնտեսական կամպանիային: Միայն Հայաստանում բանվոր-

բական կազմակերպութիւնները վարնանացանի ընթացքում մոտ 900 բանվորական որվա աշխատանք են տարել գլուղում, հարվածային և վերանորոգող բրիգադներէ միջոցով:

Բայցեւիկյան զարնանացանը վերածվեց միլիոնավոր մասսաների մինչեւ այժմ չսեսնված խանդավառ շարժման՝ քննարկական յեւ Բաղաճական լայն կամպանիայի: Նույնպէս դժվար և այստեղ թվերով և փաստերով մեկ աս մեկ մատնանշել կամպանիայի ընթացքում կատարված աշխատանքները: Նիշենք միայն, վոր ՍԽՀՄ մասշտաբով առանձին կազմակերպութիւնների կողմից (կուսակցութիւն, պրոֆկազմակերպութիւն, կոմսոմոլ և այլն) մոտ 250.000 ակտիւ աշխատողներ գործուղվեցին գլուղը ժամանակավոր և մշտական աշխատանքի:

Այս կազմակերպչական և կուլտուր-քաղաքական աշխատանքներին զուգնթաց հսկայական ծավալ ստացավ պետութեան կողմից գլուղին ցույց տրվելիք տնտեսական-տեխնիկական ոժանդակութեան գործը: Խորհրդային իշխանութեան գլուղեան պայմաններում (եւ չենք խոսում ցարական Ռուսաստանի մասին) մեր գլուղը չի ստացել և վրչ մի տարի աչնպիսի տնտեսական-տեխնիկական ոժանդակութիւն, ինչպիսին նա ստացավ այս տարի վարնան գլուղատնտեսական կամպանիային: Բավական և այստեղ հշատակել թեկուզ միայն Հայաստանի գլուղատնտեսութեան ստացած տնտեսական ոժանդակութիւնը, վորպեսզի կարելի լինի ընդհանուր վաղափար կազմել բովանդակ ՍԽՀՄ գլուղատնտեսութեան մասին:

Հայաստանի գլուղն այս տարի վարնան գլուղատնտեսական կամպանիային ստացել և 6182 գութան—

87,2 տոկոսով ավելի քան անցյալ տարի, մոտ 1200
 փողի — 45 տոկոսով ավելի քան անցյալ տարի, բամ-
 բակի շաքարացան 524 հատ, 109,6 տոկոսով ավելի,
 ցորենի շաքարացան 300 հատ — 25,5 տոկոսով ավելի,
 սերմազտիչ մեքենա 456 հատ — 210 տոկոսով ավելի և
 այլ կարգի մեքենաներ, առանց տրակտորների 2305
 հատ = մոտ 30 տոկոսով ավելի քան անցյալ տարի:
 Կրկնապատկեց սրակսորների թիվը մեզանում լեվ կազ-
 մակերպվեց Սարգսյանի մեքենա-սրակսորային կայանը:
 Հինգ տեղում կազմակերպված վերանորոգման աբհա-
 տանոցներում վերանորոգման են լինթարկվել 139 տը-
 բակտոր, 572 գութան, 286 ցորենի և բամբակի շաք-
 արացան և 353 այլ կարգի մեքենաներ: Լայն ծավալ ըս-
 տացավ գյուղատնտեսութան վարկավորման գործը:
 Տասնչակ և հարյուրավոր ագրոնոմիական և մասնա-
 գիտական ուժեր գործուղվեցին գյուղը: Աննախընթաց
 բնույթ ստացավ մասսայական թկտիվի վերապատ-
 բասման գործը մեզանում: Բավական և միայն մատ-
 նանշել, լոր միայն Հայաստանում գութանացան կամպա-
 նիայի բնթացքում մասսայական ախտիվի (կոլտնտե-
 սական ախտիվ, չքավորա-միջակային ախտիվ, ագրո-
 լիադորներ, ուսուցիչներ, խրճիթվարներ, ագրոտեխ-
 նիկներ և այլն) վերապատբաստման համալ կազմա-
 կերպվեցին 200 կուրս 9466 լսողների համար 5 - 11
 որ տեղութամբ: Ահա սրանք են ընդհանուր գծերով
 գյուղատնտեսական կամպանիայի նախապատբաստա-
 կան վոլջ աշխատանքները, վորոնցով վերազինված՝
 կուսակցութունը դիմավորեց այդ կամպանիային: Վճ-
 րոնք են սակալն դարնան գյուղատնտեսական կամ-
 պանիայի արդյունքները:

ԻՆՉ ՏՎԵՑ ԳԱՐՆԱՆԱՑԱՆԸ

Դարնան դուղատնտեսական կամպանիայի արդյունքները կայանում են նրանում, վոր կուսակցութիւնը հաջողից ՍԽՀՄ մասշտաբով դրեթե ամբողջովին իրագործել նախատեսված պլանը: Այս տարի բոլոր տվյալների համաձայն, հացահատիկային մշակութիւնների ցանքսի տարածութիւնը հասնում է նախապատերազմյանի 105,1 տոկոսին, իսկ հացաբույսերի բնդհանուր արտադրանքը նախապատերազմյանի 110 տոկոսին: Այսպիսով, այս տարի մեր հացահատիկային դաշտերը տալիս են 10 տոկոսով ավելի արտադրանք, քան թե 1913 թիվը:

Ինչպես է դրութիւնը հացահատիկային արտադրանքի ապրանքային մասում (այսինքն՝ արտադրութիւն, շուկա հանվելիք հացահատիկային արտադրանքը): 1927 թվին մենք ունեցել ենք հացահատիկային ապրանքային արտադրանք, նախապատերազմյան մակարդակի միայն 37 տոկոսը, 1928 թվականին - 36,8 տոկոսը (իջեցումը բացատրվում է աշնանացանի 20 տոկոսի փչացմամբ Ուկրայինայում և Հյուսիսային Կովկասում), 1929 թ.—58 տոկոս, իսկ այս տարի՝ 1930 թվին ունենալու յենք նախապատերազմյանի 73 տոկոսը: Այսպիսով, պարզվում է, վոր շուկա հաց հանելու տեսակետից մենք դեռևս 27 տոկոսով հեռ ենք մնում նախապատերազմյան մակարդակից, չնայած նրան, վոր մեր յերկրում 10 տոկոսով ավելի հացամբեք է արտադրվում, քան 1913 թվին: Ինչով բացատրել այս հանգամանքը: Ինչ կասկած, այս հանգամանքը բացատրվում է մեր յերկրի չքավոր ու միջակ գյուղացիների

տնտեսական-նյութական դրության բարեկամամբ։ Դադանիք չէ, վեր մեր գյուղի հիմնական մասսաներն ալժմ ավելի շատ հաց են սպռում, քան մինչև Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը։ Յարական կարգերի ժամանակ ճորտական և կիսաճորտական կյանք վարող գյուղացին ստիպված էր կիսաքաղց կյանք վարել, վարպեղի կարողանալ վճարել կալվածատիրոջ և ցարական կառավարության հարկը և նրանցից ստացած վարկը կրկնապատիկ քանակով։ Սորհրդային իշխանության հարկային և վարկային քաղաքականությունը զալիս են նպաստելու չքավոր ու միջակ գյուղացիների տնտեսական դրության բարձրացմանը։

Ապրանքային հացահատիկի խնդիրը, վոր ավելի սուր կերպով դրվեց մեր առաջ 1928 թվին, այս օրի հիմնականում լուծված կարելի չէ համարել՝ խորհրդային յեկոյլեկիսի սնեստուրյունների միջոցով։

Ի՞նչ ավելի այս տարվա զարնանացանը խորհրդային և կոլեկտիվ տնտեսությունների ցանքսադատերի տարածության գծով։ Հայտնի չէ, վոր խորհուրդների համադումարում հաստատված 5-ամյա ծրագրի համաձայն, բոլոր տեսակի խորհրդային տնտեսությունների ցանքսերի տարածությունը 5-ամյակի վերջում պետք է կազմեր 5 միլլիոն հեկտար։ Այնինչ, հենց այս զարնանացանից հետո, ալսինքն 5-ամյա պլանի չերկրորդ տարում խորհրդային տնտեսությունների ցանքսադատերի տարածությունը կազմում է 3,800,000 հեկտար, իսկ յեկող տարի, ալսինքն 5-ամյակի չերրորդ տարում՝ 8 միլլիոն հեկտար։ Այսպիսով, մենք խորհրդային սնեստուրյունների ծրագիրը կատարում յեկ գերակատարում ենք 3 օրում։ Նույն 5-ամյա պլանի համա-

ձայն, խորհ. տնտեսությունները 5-ամյակի վերջում (1932 - 33 թվին) պետք է տալին 55,3 միլիոն ցենտներ հացահատիկային ընդհանուր արտադրանք (ցենտները մոտ 6 փութ է), այնինչ նրանք արդեն այս տարի տալիս են 28,2 միլիոն ցենտներ հացահատիկ, իսկ յեկող տարի տալու յեն 71,7 միլիոն ցենտներ, այսինքն՝ 5-ամյա պլանը մենք կատարում յեվ գերակատարում ենք 3 ատարում:

Ինչ վերաբերում է կոլլեկտիվ տնտեսություններին, այստեղ մենք ունենք ավելի նպաստավոր պայմաններ: Նախատեսված էր 5-ամյակի վերջում կոլսբնեստությունների ցանքադաշտերի տարածությունը հասցնել 22 միլիոն հեկտարի, այնինչ այս տարի արդեն կոլսբնեստությունների ցանքադաշտերի տարածությունը հասնում է վաղ պակաս քան 36 միլիոն հեկտար, այսինքն՝ կատարել յեվ գերակատարել են կոլսբնեստությունները ցանքադաշտերի 5-ամյա պլանը յերկու ատարում: Այժմ արդեն վողջ Խորհրդային Միության գյուղացեական տնտեսությունների 25 տոկոսը ընդգրկված է կոլլեկտիվ տնտեսություններում, իսկ հացահատիկային շրջաններում այդ տոկոսը հասնում է 40 — 50-ի: Անհրաժեշտ է մատնանշել, վոր ներկայումս մեր կոլտնտեսությունների ցանքադաշտերի տարածությունը կազմում է այնքան ինչքան Ֆրանսիայի և Իտալիայի ցանքսերի տարածությունը միասին վերցրած:

Հնգամյա պլանի համաձայն, հացահատիկային խորհրդային և կոլլեկտիվ տնտեսությունները 5-ամյակի վերջում մեզ պետք է տալին 190 ու կիս միլիոն ցենտներ հացահատիկային արտադրանք, իսկ իրականում նրանք այս տարի տալու յեն 256 միլիոն ցենտ-

ներ հացահատիկային արտադրանք: Այս նշանակում
և, վոր մենք կոլտնտեսությունների և խորտնտեսու-
թյունների հացահատիկային արտադրանքի պլանը կա-
տարել և դերակատարել ենք 2 տարում: Այս բոլորի
հիման վրա, այս տարի միայն կոլլեկտիվ սննետնթյուն-
ները տալու լին 250,000 ցենտներ հացահատիկային քնդ-
նանուր արտադրանք լիվ 83,000 ցենտներ (500,000,000
փութ) արտադրային հաց, վորը կազմելու լի մեր լերկրի
ամբողջ արտադրային հացի 50 տոկոսը:

Այս փաստերը վկայում են այն մասին, վոր «գյու-
ղտնտեսություն հիմնական պարզեցմանը և բախտը սրա-
նից հետո փոքրելու լին վոչ թե անհատական գյուղա-
ցիական տնտեսությունները, այլ կոլլեկտիվ և խոր-
հրդակցին տնտեսությունները» (Ստալին): Ահա թե ինչ-
պես կուսակցությունը լուծում և հացահատիկի խնդիրը
մեր լերկրում: Այս տարի մենք վոչ միայն կարող ենք
հացի վորոշ պաշար ստեղծել, այլև վորոշ քանակու-
թյամբ հաց տրատահանել մեր լերկրից:

Ի՞նչպես և գյուղատնտեսական այլ տեխնիկական
կուլտուրաների ցանքատեղիների տարածության դու-
թյունը: Այստեղ ել ավելի բարենպաստ պայմաններում
ենք գտնվում: Այսպես որինակ՝ բամբակի ցանքատեղ-
ի տարածությունն անցյալ տարի կազմում էր նա-
խադրատերադմյան մակարդակի 151,4 տոկոսը այս տա-
րի կազմում և 180,6 տոկոսը, վուշը՝ անցյալ տարի
112,9 տոկոս, այս տարի՝ 125 տոկոս, շաքարի ճակըն-
դեղը անցյալ տարի՝ 125,8 տոկոս, այս տարի 169 տո-
կոս: Զիթատու մշակույթներ՝ անցյալ տարի 219,7 տո-
կոս, այս տարի 260 տոկոս: Տեխնիկական մշակույթ-
ների քնդնանուր արտադրանքը նույնպիսի նպաստավոր

պատկեր և տալիս: Այսպես որինակ՝ բամբակինը այս տարի տալու չե 182,8 տոկոս ընդհանուր արտադրանք, վուշը՝ 101,3 տոկոս, շաքարի ճակնդեղը 139, 4 տոկոս, ձիթապտուղները՝ 220 տոկոս: Այսպիսով, տեխնիկական մշակույթների գծով այս տարի մենք ունենք հրաշակաւան նվաճումներ: Մեր դրությունն անմխիթարական և անասնապահութեան զարգացման գծով, սակայն հացահատիկի պրորլեմի վերջնական լուծումը, ինչպէս և կուսակցութեան ձեռք առած վճռական միջոցները (անասնապահական խոշոր խորհրդային և կոլլեկտիվ տնտեսութեաններ կազմակերպելում) հնարավորութեւն կտան մոտ ապագայում լուծելու նաեւ այդ հարցը:

Պարզվում և, վոր հացահատիկի պրորլեմի լուծումը հանդիսանում և գլուղատնտեսութեան մշտապրորլեմների լուծման բանալին: Միանգամայն հասկանալի չե, վոր առանց չեղկիւրը հացահատիկով ապահովու և առանց վոչ հացահատիկային շրջանները հացահատիկով բավարարելու, հնարավոր չե զարգացնել վոչ տեխնիկական մշակույթները և վոչ ել անասնապահութեւնը: Այստեղից ել ներկայումս մեր առաջ դրվում և հացահատիկի հարցի վերջնական լուծումը, վորին ձեռնարկել և մեր կուսակցութեւնը: Իսկ հացահատիկի պրորլեմի վերջնական լուծումը հնարավոր և միայն խորհրդային և կոլլեկտիվ տնտեսութեաններին միջոցով (քանի վոր մեզ համար անընդունելի չե գլուղատնտեսութեան զարգացման կապիտալիստական ճանապարհը), վորն ի վիճակի չե դինել գլուղատնտեսութեւնը տրակտորներով և մեքենաներով, բարձրացնել աշխատանքի արտադրողականութեւնը և ապրանքային չեղույթը:

Ինչ արդյունքներ տվեց զարնանացանը Հայաս-
տանում: Այս տարվա բալլշխիկյան զարնանացանը վո-
րը կիրառվեց զստակարգալին կատարի պալքաբի պալ-
մաններում, «բեկման ետպ հանդիսացավ Հայաստանի
գյուղատնտեսության զարգացման համար» (ՀԿԿ (բ.) ԿԿ-ի
բանաձևից): Այդ բալլշխիկյան զարնանացանի ըն-
թացքում առաջին անգամ բուռն թափով աճեց գլուդի
սոցիալիստական հատվածը (խորհրդալին և կոլեկտիվ
տնտեսություններ) մեր չեղրում: Այսպես որինակ՝
կոլտնտեսությունների տեսակարար կշիռը անհատական
տնտեսությունների նկատմամբ բարձրացավ 13,7 %
ընդդեմ 1929 թվի 2,5 %-ի: Խորտնտեսություններինը՝
1,7 %
ընդդեմ 1929 թվի 0,4 %-ի: Այս հիման վրա ել
անհատական տնտեսությունների տեսակարար կշիռը
ի դիմաց 1929 թվի 97,1 %-ի իջավ 84,6 %
այս տարի:

Զնայած կոլտնտեսությունների կազմակերպման
ընթացքում թույլ տված կոպիտ սխալների մեր կու-
սակցությունը հաջողվեց իրագործել զարնանացանի
նախատեսված ընդհանուր պլանը 90 %
ով: Այդ թվում
կոլտնտեսական պլանը 99,9 %-ով, իսկ անհատական
հատվածի պլանը 90,8 %-ով: Կոլտնտեսությունների
ցանքատաշտերի տարածությունը անցյալ տարվա հա-
մեմատությունը ավելացավ 461,7 %
ով կամ ավելի քան
4 ու կես անգամ: Խորտնտեսություններինը՝ 384,7 %
ով, կամ մոտավորապես 4 անգամ: Ընդարձակվեց ցան-
քերի տարածությունը 39,6 %
ով, այդ թվում ծխախո-
տինը՝ 134,5 %
ով, կերի, խոտերի և արմատապտուղ-
ների տարածությունը 59,9 %
ով: Գլուդի կոլեկտիվա-
ցումը առ 1-ն հունվարի 30 թվի 4,8 %
ից բարձրա-
ցավ 11 %
-ի առ 1-ն հուլիսի 30 թվի: Ահա սրանք են

բալլէկիկան զարնանացանի հիմնական նվաճումները
Հայաստանում:

*
* *

Բովանդակ ՍԽՀՄ-ում և Հայաստանում կուսակ-
ցութիւնն ալս հաջողութիւնները ձեռք բերեց տրոց-
կիստական ռպպողիցիալի մնացորդների ջախջախման
և, վոր գլխավորն է, աջ ռպպորտիւնիդմի դեմ ամե-
նավճռական պայքար մղելու նշանաբանով: Հայտնի չե,
վոր աջ ռպպորտիւնիստները դեմ արտահայտվեցին
խորհրդային և կոլլեկտիվ տնտեսութիւնների կուսակ-
ցութեան կողմից նախատեսված տեմպերին: Հայտնի չե,
վոր նրանք հացահատիկի պրոբլեմի և ընդհանրապէս
գլուղատնտեսութեան զարգացման պրոբլեմի լուծում
համարում ելին վոչ թե խորհրդային և կոլլեկտիվ տըն-
տեսութիւնների կազմակերպումը, ալլ առաջադրում
ելին արտասահմանից հաց ներմուծելու և միայն այն-
հատեան տնտեսութիւնների վրա հիմնվելու և վեր-
ջինիս անընդհատ և անսկզբունք զիջումներ անելու
քաղաքականութիւնը: Հայտնի չե նաև ալն, վոր աջ
ռպպորտիւնիստները կուլակի դեմ՝ վճռական հարձա-
կում գործելու կուսակցութեան ձեռնարկած քաղաքա-
կանութիւնն աշխատում ելին փոխարինել կուլակին
սոցիալիզմի մեջ ներաճելու քաղաքականութեամբ, ալս-
պիսով լիովին արտահայտելով դասակարգային թշնա-
մու շահերը և ալն ել հատկապէս ալն շրջանում, չերբ
կուսակցութիւնը ստիպված եր ամենաանողոք պայքար
մղել կուլակութեան դեմ և կիրառել կուլակութեան վոր-
պէս դասակարգի վերացման քաղաքականութիւնը հա-
մատարած կոլտնտեսական շրջաններում:

Այլ ոպպորտությունիցմի հաղթանակը մեր չեղկրում մեզ կտաներ զեպի գլուղի կուլակալին տարրերի ուժեղացումը, բանվորա-գլուղացիական դաշինքի թուլացումը, հետեապես և կապիտալիզմի վերականգնման հնարավորութիւնները մեր չեղկրում: Ահա հենց այդ եր պատճառը, վոր աջ ոպպորտությունիստների տեսակետներն անմիջապես արձագանք դտան բոլոր կուլակալին և հակախորհրդալին տարրերի մեջ, և կուլակներէց շատերն աջ ոպպորտությունիստների արևով սկսեցին չեղովել: Այնքն որչեկտիվորեն դարձան կուլակների իդեոլոգը, նրանց գաղափարական ղեկավարը և մեր զարգացման ներկա շրջանի հիմնական վտանգը:

Կուսակցութիւնը ստիպված չեղավ ամենադաժան պայքար ծավալել աշերի դեմ, մերկացնել նրանց արտահայտած փաստորեն կուլակալին տեսակետները, հաղթանարել և ջախջախել կուլակի կատաղած դիմադրութիւնը և վճռականորեն առաջ տանել խկական բայլընիկյան լինինյան քաղաքականութիւնը գլուղի սոցիալիստական վերականգնման ասպարիդում: Առանց կուսակցութեան լինինյան հստակ գծի կիրառման, առանց այդ գծից կատարվող բոլոր թեքումները հաղթանարելու, առանց ամբողջ ֆրոնտով կուլակի վրա հարձակում գործելու, անհնար եր իրագործել բայլընիկյան դարնանացանի պլանը, անհնար եր ձեռք բերել այդ հսկայական հաջողութիւնները խորհրդալին և կոլլեկտիվ տնտեսութիւնների կազմակերպման ասպարիդում: Սակայն այդ նվաճումներն ԽՍՀՄ-ի յեվ Հայաստանի մասշտաբով անհամեմատ ավելի շատ կլինեյին, յերե կուսակցական մի շարք կազմակերպութիւններ (վորոնց րվում նսեվ Հայկոմկուսը) րույլ չային բողաւա-

կան կոսլիս սխալներ կուսակցութեան գլխավոր գծից՝ այս տարվա գարնան գյուղատնտեսական կամպանիային: Վերոնք են այդ սխալները:

ԿՈՒՏՆՏՇԱՐԺՄԱՆ ՍԽԱԼՆԵՐԸ

Կոլտնտշարժման ասպարիդում կատարված սխալների արմատը կապացավ միջակի նկատմամբ ճիշտ մոտեցում չունենալու մեջ:

Հայտնի չե, Վոր բանվոր դասակարգը չքավոր գյուղացիութեան հետ միասին, կոմմունիստական կուսակցութեան ղեկավարութեամբ ամուր դաշինքի մեջ և գտնվում միջակ գյուղացիների հետ: Հայտնի չե, Վոր պրոլետարիատի դիկտատուրայի գերագույն (ամենաբարձր) սկիզբունքն ե՞ պահպանել այդ դաշինքը գյուղացիութեան հետ: Այդ ամուր դաշինքի հիման վրա բանվոր դասակարգը, գյուղի հիմնական մասսաների հետ միասին, անխնա պաշտար ե մղում կապիտալիստներին դեմ ընդհանրապես և գյուղի կուլակութեան դեմ մասնավորապես:

Բանվոր դասակարգի դաշինքը դաշինք ե վոչ թե ընդհանրապես «բոլոր» գյուղացիների հետ, ինչպես աջերն ելին կարծում այլ այդ դաշինքը կազմվում ե բաւական յեվ չփափորների վրա շատ ամուր հեցվելու, խորհրդային գյուղի գյուղացիական մեծամասնութունը կազմող միջակի հետ համաձայնութուն կայացնելու յեվ կուլակի դեմ անխնա պայքար մղելու քաղաքականութեան հիման վրա: Առանց այս չերեք պայմանների բանվոր դասակարգի դաշինքը գյուղացիութեան հետ կորցնում ե իր լենինյան նշանակութունը: Ինչով քացատրել գյուղացիութեան նկատմամբ այսպիսի շեր-

տավորված մոտեցում ունենալու Դա բացատրվում է մեր դասակարգային քաղաքականությունը: Մեր պետությունը բանվորական պետություն է, վորին դաշնակցում են չքավոր ու միջակ գյուղացիները՝ բանվոր դասակարգի ղեկավարության պալմանով: Դրում բանվոր դասակարգին ամենամոտ խավը հանդիսանում է չֆավորությունը (պրոլետարներ և կիսապրոլետարներ): Այդ մոտիկությունը պալմանավորվում է նրանց տնտեսական դրությունը: Նրանց մեծ մասն ապրում են վարձու աշխատանքով: Մյուս մասը թեև ունի վորոշ սեփականություն, սակայն աչքաքան չնչին է, վոր նա չի կարող ապրել, առանց տարվա մեծ մասըն ուրիշի մոտ վարձու աշխատանք կատարելու: «Յերբ իշխանությունը պատկանում եր պամեշչինկներին ու կապիտալիստներին, ամբողջ նրանց (պամեշչինկների և կապիտալիստների Ու. Հ.) ճնշումն ընկնում եր ամենից շատ չքավորների վրա»—ասում է Լենինը: Այսպիսով, չքավորները և վոչայլ վոք ամենից շատ ստրկացման և շահագործման են լենթարկվել կալվածատերերի և կապիտալիստների կողմից:

Բոլոր լերկրներում, ինչպես Ռուսաստանում բանվոր դասակարգի՝ կապիտալիզմի դեմ մղած պայքարում մասնակցել և ոժանդակել է ամենից շատ չքավոր գյուղացիությունը: Այստեղից միանգամայն պարզ է, վոր չքավորությունը և վոչ այլ վոք կարող է խորհրդային իշխանության հաստատուն հենարանը հանդիսանալ գյուղում:

Լենինիզմի այս սկզբունքը չի հակասում, կամ չի ժխտում կուսակցության 16-րդ համագումարի այն հայտնի վորոշումը՝ վորի համաձայն այսուհետև ԽՍՀՄ

կարևորագույն հացահատիկային շրջաններում կոլթրն-
 ֆեսականները, վորոնց քվում յեկ միջակներ հանդիսա-
 նան խորհրդային իշխանության իսկական և հաստա-
 տուն հենարանը: Ընդհակառակը, նա հանդիսանում և
 լենինյան այն ճիշտ քաղաքականության անմիջական
 հետևանքը և նրա բարձր աստիճանը, քանի վոր հաս-
 տատապես կոլտնտեսություն մտնող միջակ գյուղացին
 վորը ընտրել և իր տնտեսության զարգացման սոցիա-
 լիստական ճանապարհը, վորը անցել և հացամթերում-
 ների 2 տարվա դասակարգային պայքարի բովով, վո-
 րը չքավորների հետ միասին պայքարել և կուլակի դեմ
 հանուն կոլտնտեսությունների կազմակերպման նա-
 արդեն այն միջակը չէ, ինչ վոր եր յերեկ, կամ կոլ-
 եկտիվից դուրս գտնվող այսորվա միջակը, և գտնվե-
 լով կոլլեկտիվում չքավորի հետ միասին նա հանդի-
 սանում և խորհրդային իշխանության իսկական և հաս-
 տատուն հենարանը:

Գյուղում յեղած յերկրորդ խավը հանդիսանում են
 կուլակները. սրանք պատկանում են կապիտալիստնե-
 րի դասակարգին, ունեն համապատասխան արտադրա-
 կան կապիտալիստական հարարերություն, վորը հիմ-
 նըված և շահագործման վրա: Նրանք շահագործում են
 ուրիշի աշխատանքը, լինի դա վարձու բանվորները
 պահելու, փող կամ գյուղատնտեսական ապրանք ու
 ինվենտար ստրկացուցիչ պայմաններով ուրիշին տա-
 լու կամ թե չե առևտրի միջոցով:

«Կուլակները ամենագազանային, ամենակոպիտ,
 ամենավալրենի շահագործողներն են, վորոնք ու-
 րիշ յերկրների պատմության մեջ մի քանի ան-
 գամ վերականգնել են կալվածատերերի, թագավոր-

ների, տերտերների, կապիտալիստների իշխանութլուն-
 նը: Կուլակները կալվածատերերից և կապիտալիստնե-
 րից շատ են, բայց աճյունամենայնիվ կուլակը փոքրա-
 մասնութլուն և կազմում ժողովրդի մեջ... Այդ սարդե-
 րը դերացել են իհաշիվ պատերազմի հետևանքով քալ-
 քայլած գյուղացիների, իհաշիվ քաղցած բանվորների:
 Այդ ռդրուկները խմել են աշխատավորների արլունը:
 Այդ վամպիրներն (արլուն ծծողներ) առել են և առ-
 նում են կալվածատիրական հողերը իրենց ձեռքը, նը-
 նրանք նորից են ստրկացնում չքավոր գյուղացիներն»
 — ահա թե ինչպես և բնորոշում կուլակներին ընկ-
 լենինը: Կուլակների դեմ խորհրդային իշխանութլուն-
 նը անխնա պալքար և մղում: Մինչև այժմ խորհրդային
 իշխանութլունը կիրառել և այդ սարդերի և վամպիր-
 ների շահագործման սահմանափակման քաղաքականու-
 թլուն, բայց ալսուհետև ել հանդուրժել նրանց «վո-
 րոնք հրդեհում են կոլտնտեսութլունները, սպանում
 կոլտնտեսական գործիչներին և փորձում են վիժեցնել
 սերմանման գործը—նշանակում և դեմ գնալ բանվոր-
 ների գյուղացիների շահերին: Այդ պատճառով կուլա-
 կութլան վորպես դասակարգի վերացման քաղաքա-
 կանութլունը պետք և կիրառվի ամբողջ ալն հաստա-
 տակամութլամբ և հետևողականութլամբ վորին ընդու-
 նակ ենք միայն մենք» (Ստալին):

Գյուղացիութլան յերուդ խավը կամ յերբորդ
 խումբը հանդիսանում և միջակ գյուղացիութլունը:
 Սրանք խորհրդային իշխանութլան թշնամիները չեն:
 Սրանք պրոլետարիատի դաշնակիցը կարող են լինել,
 չեթե պրոլետարիատը նրանց նկատմամբ ճիշտ քաղա-
 քականութլուն վարի:

Միջակ գյուղացիները, վորոնք կալվածատիրական և կապիտալիստական պայմաններում ավելի քիչ մասսա չեն կազմում, (շնորհիվ կապիտալիստների և կալվածատերերի ճնշմանը, նրանց ճնշող մեծամասնութունը քայքայվում, չքավոր ու պրոլետար դառնում և նրանցից շատ փոքր մասին միայն հաջողվում է կուլակների խումբն անցնել) խորհրդային իշխանության պայմաններում նրանք կազմում են գյուղացիության մեծամասնութունը, շնորհիվ խորհրդային իշխանության հողային, վարկային և հարկային քաղաքականության: Այդ քաղաքականության շնորհիվ, չքավորների զգալի մասը դնում է դեպի միջակ գյուղացիութունը: Նույն այդ քաղաքականության շնորհիվ, կուլակների վորոշ մասն էլ միջակների խումբըն է անցնում: Այսպիսով, խորհրդային գյուղում միջակ գյուղացիութունը հանդիսանում գյուղացիության կենտրոնական դեմքը, գյուղացիության մեծամասնութունը և գլխավոր արտադրողը գյուղում: Միջակը ուրիշի աշխատանքը չի շահագործում, նա ներկայացնում է իրենից աշխատավոր գյուղացի այնքան, վորքան ինքն աշխատում է: Սակայն սրա հետ միասին, վորպես հաց և առհասարակ գյուղատնտեսական այլ արտադրանք վաճառող՝ նա հանդիսանում է միևնույն ժամանակ մասնավոր սեփականատեր լինելու և աշխատակցի: Այսպիսով, մանր տնտեսատեր գյուղացին՝ միջակն իր մեջ մարմնավորում է յերկու հասկություն--աշխատավորական, վորի վրա հենվելով պրոլետարիատը դաշնակցում է միջակ գյուղացիության հետ, նրան սոցիալիստական վերափոխման լենինյան կելու նպատակով, և մանր սեփականատերական -- ա-

ԴԱԽՏՐԱԿԱՆ, ՎՈՐՐԸ ՃԳՈՒՄ Ե ՆԲԱՆ ԴԵԱԼԻ ԿԱԱԽԱՏԱՐԻՊԷՐ,
 ԴԵԱԼԻ ԴՂՈՒԴԻ ԿՈՒԼԱԿԸ, ՎՈՐԻ ԴԵՄ ԱՐՈՂԵՍՏԱՐԻԱՏՐԵ ԱՎԱՅ-
 ԲԱՐՈՒՄ Ե ՄԻ ԿՈՂՄԻՅ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՍԵԿՏՈՐԻ ՊԱՐ-
 ԿԱԾՄԱՆ ՄԻՋՈՑՈՎ (ԿՈՌԱԵՐԱԳԻԱՎԻ, ԽՈՐՀՐԴԱՎԻՆ Ե ԿՈՂ-
 ԼԵԿՏՐԻՍԻՍ ԽՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԱՐԴԱԾՄԱՄԸ), ԽԱԿ ՄՂՈՒՍ
 ԿՈՂՄԻՅ՝ ԿԱԱԽԱՏԱՐԻՊԷՐ Ե ԿՈՒԼԱԿՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ԱՆԽՆԱ
 ԱՎԱՅԲԱՐ ՄԴԵԼՈՒ, ՆՐԱ ՀԱՆԱՊՈՐԺՈՂԱԿԱՆ ՏԵՆԴԵՆՑՆԵՐԸ
 ՍԱՀՄԱՆԱՓԻԿԵԼՈՒ Ե ՆԵՐԿԱՅՈՒՄ ՍՐՈՒՆ ՀԱՄԱՏԱՐԱԺ
 ԿՈՂԼԵԿՏԻՎԱԾՄԱՆ ՂՐՋԱՆՆԵՐՈՒՄ ԿՈՒԼԱԿԻՆ ՎՈՐԱԿԱ ՊԱ-
 ՍԱԿԱՐԳ ՎԵՐԱԾՆԵԼՈՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՄԸ: ՄԻՋԱԿԻ
 ԱՅՍ ՎԵՐԿԱԿԻ (ՎԵՐԿՈՒ) ՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆՐԱՆ ԱՎԱՅՈՒՄ Ե
 ՑԱՏԱՆՄԱՆՈՒՄ ԱՆՋ: ՆԱ ՎՈՐՈՒՄ Ե ԱՐՈՂԵՍՏԱՐԻԱՏԻ, ՍՐ-
 ԲԱՆ ՎՈՒՄԱՐԱԺ ԴՂՈՒԿԱԿԱՆ ԱՐՈՂԵՍՏԱՐԻԱՏԻ Ե ԿԻՍԱ-
 ԱՐՈՂԵՍՏԱՐԻԱՏԻ, Ե ԿԱԱԽԱՏԱՐԻՊԷՐ՝ ՍԲԱՆ ՎՈՒՄԱՐԱԺ
 ԴՂՈՒԿԱԿԱՆ ԿՈՒԼԱԿԻ ՄԻՋԵ, ՎՈՐԱԿԱ ՄԱՆՐ ԸՈՒՐԺՈՒԱ-
 ԿԱՆ ՊԱՍԱԿԱՐԳ: ԱՅՍԱԿԻՍՈՎ, ՄԻՋԱԿԸ ՍԱՐՐԵՐՈՒՄ Ե Ե
 ՎՔԱՎՈՐԻՅ, Ե ԿՈՒԼԱԿԻՅ: ՆԱՅԱԺ ԹԵ ԱՐՈՂԵՍՏԱՐԻԱՏԻ
 ԻՆՀԱԿԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԿՎԱՐԻ ԴԵԱԼԻ ՄԻՋԱԿ
 ԴՂՈՒԿԱԳԻՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԸՍՏ ԱՅՆՄ ԵՂ ՆԱ ԿԼԻՆԻ ԱՐՈՂԵՍՏԱ-
 ՐԻԱՏԻ ԿԱՄ ԿՈՒԼԱԿԻ ԿՈՂՄԸ: ՄԵՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒ-
 ՆԸ ԸՈՒՐՈՐՈՒՄԻՆ ՍԱՐՐԵՐ Ե ՄԻՋԱԿԻ Ե ԿՈՒԼԱԿԻ ՆԿԱՏՄԱՄԸ:
 ՅԵԹԵ ԿՈՒԼԱԿԻ ԴԵՄ ՄԵՆՔ ԱՆԽՆԱ ԱՎԱՅԲԱՐ ԵՆՔ ՄՂՈՒՄ
 ՄԵՐ ԱՄՐՈՂՋ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՄԸ (ՀԱՐԿԱՎԻՆ, ՎԱՐԿԱ-
 ՎԻՆ, ՀՈՂԱՎԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆԶԻ Ե ԱՎԻՆ) Ե
 ԱՅԺՄ ՎՈՐԱԿԱ ՊԱՍԱԿԱՐԳ ՎՈՂՆՀԱԾՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒ-
 ԹՅՈՒՆՆ ԵՆՔ ՎԱՐՈՒՄ ՀԱՄԱՏԱՐԱԺ ԿՈՂԼԵԿՏԻՎԱԾՄԱՆ
 ՂՐՋԱՆՆԵՐՈՒՄ, ԱՊԱ ՄԻՋԱԿԻ ՆԿԱՏՄԱՄԸ ՄԵՆԻՎ ՎԱՐՈՒՄ
 ԵՆԻ ՆՐԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱՓՈԽՄԱՆ յԵՆՐԱՐԿԵԼՈՒ,
 ԻՐԱ ՀԵՍ ՎԱՂՆԱԿԵԼՈՒ ՆՐԱՆ ՎԵՐԱՄԵԱԿԵԼՈՒ ԲԱՂԱՎԱԿԱ-
 ՆՈՒՅՈՒՆԸ ԿԱՄԱՎՈՐ ԽԱՄՈՂՄԱՆ յԵՎ ՎՈՐԺԻ ՆԻՄԱՆ ՎՐԱ:

Ահա հենց լենինիզմի այս հիմնական սկզբունքը մոռացութեան մատնեցին կոլասկեցական մի շարք կազմակերպութիւններ՝ այս տարվա գարնան գլուղատունտեցական կամպանիային: Այդ կազմակերպութիւնների թվին ե պատկանում Հայաստանի Կոմկուսը: Կուլակի դեմ վճռական պայքար մղելու քաղաքականութիւնը, վորն անհրաժեշտ ե մեր դասակարգային թրջնամուն ջախջախելու համար, այդ քաղաքականութիւնը շատ տեղերում տարածվեց նաև միջակ գլուղացիութեան վրա: Մեծ քանակութեամբ փաստեր կարելի լե բերել այն մասին, թե ինչպես այս տարի գարնանը, կոլտնտեսութիւններ կազմակերպելու ընթացքում, կուլակների շարքը դասեցին բավական քանակութեամբ միջակների և նրանց ևս ապակուլակացման լենթարեցին: Մոռացվեց, վոր միջակը հանդիսանում ե բանվոր դասակարգի և չքավոր գլուղացիութեան դաշնակիցը, ըստ վորում պայքարը կուլակի դեմ և առավել ևս կուլակի, վորպես դասակարգի վերացումը տեղի ունեցավ վոչ թե այդ դաշինքի ամբապնդման հիման վրա, այլ այդ դաշինքի խղման վտանգի պայմաններում, մատնանշված ռայոններում: Կուլակների դեմ բռնութիւն գործ դնելու քաղաքականութիւնը գործադրվեց նաև միջակ գլուղացիութեան նկատմամբ:

Այսպիսով ել ավելի սրվեց միտջլի տատանումը, և կուլակն ոգտվելով այս հանգամանքից՝ փորձ արեց վտարի կանգնելու ընդդեմ կոլտնտշարժման և ընդդեմ խորհրդային իշխանութեան: Այստեղ միանգամ ևս ապացուցվեց, վոր չի կարելի մեր թշնամի կուլակի վրա հարձակվելու քաղաքականութիւնը գործադրել նաև մեր դաշնակցի, միջակի նկատմամբ:

«Չկա ավելի հիմար բաց, — ասում է Լենինը, — քան միջակ գյուղացու հետ հնչեցնական հարաբերությունների պահպանման ասպարիզում բռնության մասին անգամ մտածելը»։ Այսպես ուրեմն, միջակ գյուղացիության նկատմամբ բռնությունն վոչ թե գործել, այլ մտածելն անպատշաճ ամենամեծ հիմարությունն է համարում Լենինը։ Պարզ է, վոր այդ շրջաններում կոպիտ կերպով խախտվել է Լենինի դմի՝ միջակի գյուղացիության նկատմամբ ունեցած սկզբունքը և այս հանգամանքը ստիպեց միջակների մեծ մասին՝ թողնել կոլլեկտիվ տնտեսությունը։ Սա առաջին և հիմնական սխալն էր այս տարվա դարձան գյուղատնտեսական կամպանիայի ընթացքում։ Սակայն այդ սխալով չվերջացավ գործը։ Այդ սխալի հետ միասին թույլ տրվեցին նաև այլ սխալներ կոլտնտեսական շարժման ասպարիզում։ Վերջինք էլին այդ սխալները։

Առաջինը — խախտվեց կոլտնտեսությունների կազմակերպման կամավորություն լենինյան սկզբունքը։ Լենինը մեզ սովորեցրել է գյուղական տնտեսությունները կոոպերացման և կոլլեկտիվացման լենթարկել գյուղացիներին համոզելու, նրանց կոլլեկտիվ տնտեսության առավելությունների անհատական տնտեսության նկատմամբ ցույց տալու և առհասարակ փորձի հիման վրա։ Մենք գիտենք, վոր գյուղացին շատ գործնական մարդ է։ Շատ դեպքում նա մի բանի չի հավատա, մինչև իր աչքով չտեսնի և անձամբ չհամոզվի դրանում։ Նրան չի կարելի ստիպել կոլլեկտիվ տնտեսության մեջ մտնելու, քանի վոր մենք դեռևս նրան չենք համոզել կոլլեկտիվ տնտեսությունների առավելությունների մեջ։ Բավական չէ կուսակցու-

թյան՝ մասսաներին առաջադրած այս կամ այն լու-
զուեզր, վորպեսզի նա կիրառվի կյանքում: Բավական
չե, վոր մենք համատարած կոլտնտեսության և կու-
լակի լիկվիդացիայի լուզուեզն առաջադրենք, վորպես-
զի նա անմիջապես կիրառվի ամեն տեղ, ինչ պայման-
ներում ել լինի: Անհրաժեշտ և յերկարատև և համառ
աշխատանք տանել, վորպեսզի մասսաները ըմբռնեն և
յուրացնեն կուսակցության լուզուեզր, համոզվեն այդ
լուզուեզի ճշտության մեջ, վորպեսզի համախմբվեն
կուսակցության շուրջը՝ այդ լուզուեզն իրագործելու
համար:

Հենց այդպես ել յեղավ, ինչպես սկզբում ա-
սացինք,—կոնկրետ՝ գյուղի կոլլեկտիվացման լուզուեզը
կիրառելիս: Գյուղի կոլլեկտիվացման լուզուեզն առա-
ջադրվեց 15-րդ համագումարի կողմից 1927 թվի գեկ-
տեմբերին, սակայն այն մասսայական կիրառման բը-
նույթ ստացավ միայն 1929 թվի աշնանը, յերբ գյու-
ղի հիմնական մասսաները համոզվեցին այդ լուզուեզի
ճշտության մեջ: Սա լենինիզմի կարևորագույն խնդիր-
ներից մեկն և: Լենինիզմի այս կարևորագույն սկզբ-
բունքներից մեկը գյուղացիական հաբեցում, շատ շրջան-
ներում և գյուղերում խախտվեց: Բազմաթիվ փաստեր
կարելի չե բերել այն մասին, թե ինչպես, մեր կուսակ-
ցական և խորհրդային աշխատողներն ուղղակի ստի-
պել են չքավոր սւ միջակ գյուղացիներին, բռնություն
են գործ դրել նրանց վրա, սպառնացել են նրանց վաբկ
և ապրանք բաց չթողնելով, վորպեսզի նրանք կոլլեկ-
տիվ տնտեսության մեջ մտնեն: Շատ փաստեր կարե-
լի յե բերել այն մասին, թե ինչպես մի շարք գյուղե-
րում հայտարարել են՝ ով կոլլեկտիվ չմտնի՝ նա խոր-

հրդային իշխանության թշնամին և Ահա հենց սա
յիւր պատճառը, վոր մեղադրում կոլտնտեսութւոններն
այդ շրջանում աճում ելին վոչ թե ոբերով, ալլ ժամ-
առ-ժամ:

Կոլեկտիւլացման տոկոսները թուում եյին, մենք
չեյինք կաբողանում նրանց հետեիցն հասնել, մեկ կամ
միքանի ժամէլա մեջ ամբողջ գյուղը կոլեկտիւլացման
եր յենթաբեկում: Յեւ այս բոլորի մեծ մասը կատար-
վում եր ստիպմամբ, միջակների վորոշ մասին կուլակ-
ների շարքը դասելու, ինչ գնով ել լինի՝ անընդհատ
տոկոսները բարձրացնելու պայմաններում: Մոռացու-
թյան լենթարկել ամին ինչ և միայն բարձրացնել կոլ-
եկտիւլացման տոկոսները, հեա չմնալ հարեան գյու-
ղից, թեկուղ ցուցակագրության կաբղով կոլեկտի-
վացման յենթարկել ամբողջ գյուղը, շրջանը, դավա-
որ,— ահա կուսակցական և խորհրդային մի շարք կադ-
մակերպութւոնների և աշխատողների ցանկութւոնն
ու տենչը: Հալանի յե, վոր մեր կուսակցութւոնը
հանձինս ընկեր Ստալինի՝ նման աշխատողներին
«քալլադյող» անունը տվեց, իսկ այդ քաղաքականու-
թյանը՝ «քալլադյողութւոն»: Յեւ իսկապես, պետք
և քալլադյող լինել, առանց նորմալ աչքեր ունենա-
լու, նման «քաղաքականութւոն» վարելու համար:

Շատ հասկանալի և պարզ ե, վոր դոռով, ցուցակա-
դրությամբ կադմակերպված այդ թղթե կոլեկտիվները
պետք ե հալվեյին ու քալքայվեյին— ինչպես այդ յե-
դավ—նույն տեմպով և նույն արագությամբ, ինչպես
նրանց կադմակերպման շրջանում: Լենինն ասում ե—
«Գյուղատնտեսական կոմմունան հիմնվում ե կամավոր
կերպով, հողի հանքային (կոլեկտիվ) մշակման փո-

խանցումը կարող է լինել միայն կամավոր: Բանվորագլուղացիական կառավարության կողմից վոչ մի ամենաչնչին հարկադրում չի կարող լինել այդ ասպարիզում և որենքն այդ չի թուլատրում: Յեթե ձեզանից վորեւ մեկը նկատել է այդպիսի բան, ասա դուք պետք է գիտենաք, վոր այդ չարարկում է, վոր դա որենքի մի խախտում է, վոր մենք ամեն կերպ աշխատում ենք ուղղել և կուղղենք»: Միանգամայն հասկանալի չե, վոր ամենակողմիտ կերպով խախտվել են Լենինի այս ցուցմունքները այդ մի շարք շրջաններում:

Այնուհետև մի ուրիշ տեղ Լենինն ասում է. — «Սորհրդային իշխանության այն ներկայացուցիչները, վորոնք իրենց թույլ կտան գործադրել վոչ միայն ուղղակի, այլև թեկուզ զարտուղի հարկադրում գլուղացիներին կոմմունային միացնելու նպատակով՝ պետք է լինթարկվեն ամենախիստ պատասխանատվության և հեռացվեն գլուղի աշխատանքից».— հենց այդպես և վարվեց մեր կուսակցությունը:

Յեւրոդ սխալ. — խախտեց Լենինիզմի սկզբունքը, վորի համաձայն մեր քաղաքականությունը կիրառելիս պետք է հաշվի առնել Սորհրդային Միության բազմադան շրջանների առանձնահատկությունները, նրանց պայմանները, քաղաքական ու կուլտուրական մակարդակը, կենցաղը և այլն: Լենինը մեզ սովորեցրել է, վոր կուսակցության լուղունգները կիրառելիս պետք է չենել կոնկրետ պայմաններից և վոչ թե զեկավարվել ընդհանուր շարվոնով: Յեթե Ռուսաստանի առաջավոր գլուղատնտեսական շրջաններում այժմ իսկ հրնարավոր է համատարած կոլլեկտիվացման և կուլակին վորպես դասակարգ լիկվիդացիայի չենթարկելու

քաղաքականութիւնը կիրառել, շնորհիվ ասն բանի, վոր
այդ շրջաններում մենք ունենք գլուղացիների տնտեսա-
կան և կուլտուրական մակարդակի ավելի բարձր աստի-
ճան, վորտեղ գլուղատնտեսութիւնն ավելի շատ և
մեքենայացման լինթարկովել, վորտեղ անհամեմատ ա-
վելի ուժեղ են մեր կուսակցական, կոմյերիտական և
այլ կազմակերպութիւնները, վորտեղ դասակարգային
շերտավորումն ավելի խորն և գնացել և վերջապես,
վորն անցել և հացամթերումների լերկու տարվա դա-
սակարգային պալքարի սուր շրջանով, ապա այժմ յեվ
եք միլիոնայն յեղանակով այդ քաղաքականութիւնը
չի կարելի կիրառել, դիցուք ասենք, Անդրկովկասի
մեծ մասում կամ Հայաստանի, լինթադրենք, Բասար-
դեշարի, Ալբարալի և Թալինի շրջաններում, վորտեղ
գլուղատնտեսութիւնը շատ հետամնաց և, ապրան-
քայնութիւնը թուլ, գլուղի հիմնական մասսաների
կուլտուրական և քաղաքական մակարդակը շատ ցածր
և, վորտեղ մեր կուսակցական և կոմյերիտական ու
խորհրդային կազմակերպութիւնները թուլ են, վոր-
տեղ դասակարգային շերտավորումը դեռևս անհրաժեշտ
չափով դոյութիւն չունի (գլուղացիները իրենք չգի-
տեն ով և կուլակը, ով և միջակը), վորտեղ դեռևս
տիրապետում են կարլաժատիրական մնացորդները,
վորտեղ կրօնական հավատալիքները դեռևս ամուր են
նստած գլուղացիների գլխում և այլն, և այլն:

Ի հարկե, վոչ մի խելքը գլխին մարդ չի կարող
ժխտել, վոր այդ շրջանները ևս պետք և կոլլեկտիվաց-
ման լինթարկել, գլուղացիներին տնտեսական ստրկու-
թիւնից և խավարից դուրս բերելու համար: Այստեղ
խնդիրը կաշանում և ժամանակի, կոլլեկտիվացման

աստիճանի, համատարած կոլլեկտիվացման անցնելու միջանկյալ շրջանների (վարկային կոոպերացիա, հոդոգոտագործական, մեքենադատագործական ընկերությունների կազմակերպում և այլն) մասին, կոլլեկտիվացման տեմպի արագություն մասին: Միանգամայն հասկանալի չե, Վոր ալդ շրջաններում մենք պետք և սկսենք վոչ թե համատարածից, այլ գյուղկոոպերացիայից, արտադրական ընկերությունից՝ կազմակերպելով նաև 1-2 որինակելի կոլլեկտիվ տնտեսություն, խորհրդային տնտեսություն և որինակի փորձի հիման վրա աստիճանաբար առաջ շարժվենք դեպի համատարած կոլլեկտիվացումը: Կոլլեկտիվացումը չի կարելի դեկրետով իրագործել, այն պետք և իրագործել չքավոր ու միջակ գյուղացիների համոզված մասնակցությամբ:

Ահա այս շրջանների և գյուղերի առանձնահատուկ պայմանները հաշվի առնելու հանգամանքը, լենինիզմի սկզբունքը—մոռացվեց մեզ մոտ և ՍՄԿՄ-ի մի շարք շրջաններում և այս հանգամանքը կարևորագույն պատճառներից մեկը հանգիսացավ, վորպեսզի դեկրետով, վերևից չեկած հրահանգով կազմակերպված կոլլեկտիվ տնտեսությունները իսկույն ևեթ քայվեյին:

«Սխալ կլիներ,—ասում և Լինինը,—չեթե ընկերներն ուղղակի շարլոնով արտադրելին դեկրետները Ռուսաստանի բոլոր վայրերի համար... Կենտրոնական Ռուսաստանը, Ուկրաինան, Սիբիրը շարլոնացնել, չենթարկել մի վորոշ շարլոնի՝ կլիներ մեծագույն հիմարությունը»:

1921 թ. Անդրկովկասի կոմմունիստներին գրած

նամակում Լենինը պարտաժողովեցնում և Անդրկովկասի կոմսունիստներին, վոբպեպի նբանք «հասկանան իբենց հանրապետութունների լինքնորինակութունը, տարբերութունը խորհրդային Ռուսաստանից, վոբանհրաժեշտ և չպատճենել (չընդորինակել) Ռուսաստանի տակախան, ալ խեղացի կերպով փոփոխել աչն, հարմարացնելով իբենց դարգացման ու կոնկրետ պատմաններին»:

Պարզ և, վոբ Լենինի այս ցուցմունքը խախտվեց մեզ մոտ և խորհրդային Միության մի շարք շրջաններում:

Յերուդ սխալը.— Այս սխալը վերաբերում և կոլլեկտիվացման մի աստիճանից մյուս աստիճանին անցնելու լենինյան սկզբունքի խախտմանը: Հայտնի չե, վոբ գլուգի կոլլեկտիվացումը դնում և հիմնականում չեքք աստիճանով—պարզ արտադրական քնկերություններ, վոբտեղ գլուգացիներին հողը կոլլեկտիվ ուժերով են մշակում, միացնելով արտադրական միջոցները (գլուգատնտեսական գործիքներ, աշխատող անասուններ) միայն դաշտային աշխատանքների ժամանակ, արտեղ, վոբտեղ գլուգացիները բացի կթի մանր անասուններից, թռչուններից, բանջարանոցից, միացնում են արտադրական հիմնական միջոցները և կոմմունա, վոբտեղ, բացի անձնական կարիքները բավարարող միջոցներից, միացնում են և արտադրական ըուրը միջոցները, մանր անասունները, թռչունները, բանջարանոցները, բնակելի տարածութունները, կազմակերպում են բնահանութ ճաշարան, փուռ, լվացքատուն և այլն:

Համկոմկուսի Կենտրոնական Կոմիտեն այս տարի հունվարի 6-ին արձանագրեց, վոբ մեր ներկա շրջանի

կողանտեսական շարժման նիւնական ձեւը՝ հանդիսա-
նում ե գլուղոսնեստական արտելը։ Այդ նշանակում ե,
վոր ներկայումս մենք պետք ե նպատակ դնենք կազ-
մակերպելու վոչ թե կոմմունան, այլ աբտելը, վորի
ամբացմամբ միայն հնարավոր ե հետագայում անցնել
կոմմունային։ Սակայն իրականում Խորհրդային Միու-
թյան մի շարք շրջաններում հաշվի չառնվեց Կենտկո-
մի ալս ցուցմունքը ե այդ տեղերում սկսեցին անմի-
ջապես առաջ վազել կոլտնտշարժման պարզ ձևի վրա-
յով դեպի կոմմունա, մի անգամից կոլլեկտիվացման
լինթարկելով բոլոր մանր ու խոշոր անասունները,
թռչունները, պարտեզները, վորոշ տեղերում մինչև
անգամ տան կահկաբասիքը։ Այսպիսով, կոլլեկտիվ
կյանքին միանգամայն անծանոթ ե նբանից գաղափար
չունեցող չքավոր ու միջակ գլուղացին պետք ե կոլ-
լեկտիվացման լինթարկել, այն ել միանգամից, իր
միակ կովը, մի քանի վոչխարը, թռչունները ե այլն։

Պարզ ե միանգամայն, վոր ալս ձևով կազմակերպ-
ված ավելի շուտ դեկրետով ցուցակադրված կոլլեկտիվ
տնտեսութլունները պետք ե խկուչն եկթ քալքացվե-
լին, ե ալդպիս ել չեղալ։ Ալս սխալ քաղաքականու-
թլունն ունեցալ այն հետևանքը, վոր գլուղացիները
սկսեցին մասսայորեն վոչնչացնել, մորթել իրենց ա-
նասունները, վորից ե վորոշ չափով առաջացան անաս-
նապահական ե մսի դժվարութլունները ներկայումս։

Սրա հետ միասին մենք կորցրինք կոլլեկտիվացման
պարզ ձևերի մեր ամբողջ ցանցը (արտադրական ըն-
կերութլունները)։ Այդ սխալ քաղաքականութլան
պատճառով, վորոշ ժամանակաշրջանում առևտուրը
կանգ առալ մի քանի շրջաններում ե առաջ բերեց

չքափոր ու միջակ գլուղացիների դժգոհությունը ընդ-
դեմ խորհրդային իշխանության:

Չորրորդ սխալը կաշանում է բատրակներին և չքա-
փորներին մեջ առափնիք միանդամայն թուլ և աշխա-
տանքների և առհասարակ գլուղական մեր կազմակեր-
պություններին (կուսըջիջ, գլուղխորհուրդ, կոմսոմոլ,
դեղջկուհիները, պատգամավորական խմբակ և այլն)
հնախապատրաստելու մեջ: Խախտվեց լենինիզմի հիմ-
նական սկզբունքներից մեկը գլուղում, այն է՝ ամուր
հենվել միայն չքափորության վրա, համաձայնություն
կապանել միջակի հետ, կուլակի դեմ անխնա պալքար
մղելու համար հենց այն շրջանում, լերք մեզ անհրա-
ժեշտ էր վճռական հարված հասցնել կուլակին և վե-
րացնել նրան վորպես դասակարգ համատարած կոլ-
տնտեսական բաղալի վրա (ինչ կասկած, վոր մենք
ունեցինք Հայաստանում այնպիսի շրջաններ, վորտեղ
կարելի էր համատարած կոլլեկտիվացման և կուլա-
կության վոչնչացման քաղաքականությունը կիրառել
հենց այս դարնառնացանին): Հենց այդ շրջանում ավե-
լի քան լերքեր, առաջնակարգ դեր պետք է խաղար
խորհրդային իշխանության հաստատուն հենարանը՝
բատրակներն ու չքափորները: Սակայն Հայաստանի
կուլակեցական կազմակերպություններից և վոչ մեկը
չկարողացավ անհրաժեշտ չափով կազմակերպել չքա-
փորներին, ամբացնել վերջինի դաշինքը միջակ գլու-
ղացիության հետ և նախապատրաստել նրան կուլակի
դեմ վճռական պալքար մղելու համար: Ընդհակառակը,
միանդամայն աչքաթող արվեց չքափորության կազմա-
կերպման խնդիրը և կուլակների դեմ մղվելիք պալ-
քարը գնաց առանց չքափորների կազմակերպված մաս-

նակցութիւն, տարերալին կերպով, առանց չքափոր-
 ների և միջակների ամուր դաշինքի: Սրան պետք ե
 ավելացնել կուսակցութեան ոժանդակ կազմակերպու-
 թիւններին (գլուղխորհուրդ, կոմսոմոլ, պատգամավո-
 րական ժողով և այլն) միանգամայն թույլ նախա-
 պատրաստումն ու անբավարար աշխատանքը: Գաղտ-
 նիք չէ, վոր մեր գլուղխորհուրդներէց շատերն ան-
 պետք դուրս չեկան կոլտնտշինարարութեան համար
 մղվող պայքարում, նրանք չգլխավորեցին կուլակի դեմ
 մղվելիք պայքարը կոլտնտշարժումը և այլն:

Ահա այն հիմնական սխալները, վորոնք տեղի
 ունեցան այս տարի գարնան գլուղատնտեսական կամ-
 պանիային Հայաստանում և ՍՍՀՄ-ի մի շարք ուսու-
 ներում: Սրանց պետք ե ավելացնել մի շարք լերկրոր-
 դական կարգի սխալներ, ինչպիսին են անհատական
 տնտեսութիւնները մոռացութեան տալը, մեր սպա-
 ոողական կոոպերացիայի սխալ քաղաքականութիւնը
 դեպի անհատական տնտեսութիւնները մի շարք վաչ-
 բերում—լեկեղեցիների փակումը, կոպիտ, անթույլա-
 տրելի, և վարչական մոտեցում դեպի անհատ միջակ
 ու չքափոր գլուղացիները, վորոնք նույնպէս բացասա-
 կան պայմաններ ստեղծեցին գլուղում:

Հարց ե առաջ դալիս, ի՞նչպէս կարող եր նման
 կոպիտ սխալներ տեղի ունենալ գլուղում: Ի՞նչպէս
 կարող եցին մեր կուսակցութեան վորոշ կազմակեր-
 պութիւններն ու աշխատողները խախտել լինինիդմի
 վերոհիշյալ սկզբունքները:

Այդ սխալներն առաջ չեկան վոչ թե կուսակցական ալդ կազմակերպութիւններէ և ընկերներէ դեպի միջակ գլուղացիութիւնն ունեցած թշնամական վերաբերմունքի կամ լենինիզմից միանգամայն վոչինչ չհասկանալու պատճառով, ալլ դրանք առաջ չեկան կոլլեկտիվ տնտեսութեան շինարարութեան ասպարիզում ձեռք բերած արագ հաջողութիւններէ հետեանքով։ Այդ հաջողութիւնները չափից շատ վոգետիցին վորոշ կազմակերպութիւններէ, նրանք սկսեցին առաջ սլանալ, առանց թիկունքն ու շուրջը նայելու, նրանք մի շնչով սկսեցին առաջ վազել՝ աչքաթող անելով ամեն ինչ։

Այդ հաջողութիւնները, ինչպէս ընկեր Ստալինն և ասում, գլխապտուշտ առաջ բերին վորոշ աշխատողների գլխում, պարծենկոտութիւն, չափից դուրս ինքնավստահութիւն և ինքնահավանութիւն, իր ուժերը գերազնօնաբերելու, իսկ հակառակորդի ուժերը թերագնահատելու տրամադրութիւն։ «Այստեղ միանգամայն հնարավոր էր հալածել դեպի գեկլետի, բանաձևի և կարգադրութեան ամենակարող ուժը։ Այստեղ միանգամայն ռեալ վտանգ կար, վոր կուսակցական ձեռնարկումները վերածվեցին չինովնիկական դատարկ գեկլետավորման...», — ասում և ընկ. Ստալինը։ Կոլտընտեսական հաջողութիւններն առաջ բերին մեծամտութեան վոգի՝ «Մենք ամեն ինչ կարող ենք անել», «մեզ համար դրանք դատարկ բան են», «ամեն ինչ հեշտ և մեզ համար»։ Այս կարգի տրամադրութիւններ առաջ չեկան մի շարք աշխատողների շրջանում։ Կտրվել մասսաներից, առաջ վազել առանց մասսաների։ Սրանք են հիմնականում թույլ տված սխալների պատճառները։

Թույլ տված այս սխալները շարունակվեցին մինչև մարտ ամսի վերջերը: Խնդիրը կայանում ե նրանում, վոր այդ սխալները ժամանակին չընդունվեցին և չուղղվեցին կուսակցական կազմակերպությունների կողմից: Հաբեափոր ցեղավ Համկոմկուսի Կենտկոմի վրճարական և կտրուկ միջամտությունը, վոբալեսդի տեղական կուսկազմակերպությունները սթաիվեյին գլուխը բաց թողած վագրից, ուշքի գալին հաջողություններից հարբելուց ու գլխապտուկտից և սկսեցին ուղղել թույլ տված սխալները, վոր մեզանում փաստորեն սկսվեց ապրիլի սկզբներից:

Իսկ այդ շրջանում գլուղի կուլակը, տեբտերը, դաշնակը և առհասարակ հակախորհրդային տարբերը, վորոնց դեմ եր ուղղված կոլտնտեսական շարժումը, վորոնք գաղազել ելին, չափազանց վաբալետորեն ոգտագործեցին թույլ տված բոլոր սխալները: Մեր սխալներն ու ընդունելու պատճառով, նրանք ժամանակ շահեցին, կաբողացան իրենց կողմը գբավել մեր սխալ քաղաքականություն հետևանքով կոլտնտեսությունից դժգոհ մնացած միջակների վորոշ մասին, սկսեցին սանձարձակ պբովակացիա մղել ընդդեմ կոլտնտշաբժմանը, ընդդեմ խորհրդային իշխանությունը, ոգտագործել կանանց հետամնացությունը և նրանց ցելուլթի դուբս բերել ընդդեմ կոլլեկտիվ շարժման՝ մի քանի շրջանում: Սակայն միայն սբանով չբավականացան կուլակ-դաշնակ տաբերը: Նրանք սկսեցին մի շաբք հեռավոր և հետամնաց վայրերում ձեռք բարձրացնել խորհրդային իշխանության ներկայացուցիչների վրա, տեբբորի ցենթարկել մեր աշխատողներից մի քանիսին և գլինված ցելուլթներ կազմակերպել այս կամ այն շրջանում կամ

գլուգում՝ ընդդէմ խորհրդալին իշխանութիւն, պրովոկացիայի միջոցով իրենց հետեւիցը տանելով հետամնաց գլուգացիների աննշան շերտերը, խաբելով վերջիններիս խորհրդալին իշխանութիւն տապալման, անգլիացիների դալու, դաշնակիների տիրապետութիւն հաստատման և ալլ կարգի անհիմն ու ստոր պրովոկացիաներով:

Մեր կուսակցութիւնը վիճակված էր մի կողմից ամբողջ ֆրոնտով լայն պաշար մղել կատարված սխալներն ուղղելու համար, վրոնք ըստ էյության հանդիսանում էին տրոցկիստական տեսակետների կրքնութլուն պրակտիկայում, մյուս կողմից՝ անխնա պաշար մղել դադադած կուլակների դէմ, մեքկացեւ նրանց պրովոկացիաները և պաշմաններ ստեղծել, վոքպեսզի խաղաղ աշխատանքի անցնեն կուլակների կողմից վախի ենթարկված միջակ ու չքավոր գլուգացիների աչդ տնշան խավերը:

Սակայն, անհրաժեշտ և շեշտել, վոր սխալների վերացման դործը սկզբնական շրջանում շատ դանդաղ տեմպով էր առաջ գնում: Գլուգում աշխատող մեր ընկերներից շատերը քաջութլուն չունեցան սկզբնական շրջանում ամառքարա չքավոր ու միջակ գլուգացիների ներկայութլամբ հայտարարելու իրենց կատարած սխալների մասին և վճռականորեն ուղղելու աչն: Նրանցից շատերը սկսեցին արդարացեւ իրենց, մեղքը գցել վերեից յեկած հրահանգների վրա և խուսափել առհասարակ սեփական սխալներն ընդունելուց: Կուսակցութլունը ստիպված չեւով ամելի կարուկ միջոցներ ձեռք առնել նմանների նկատմամբ, հեռացեւ նրանցից մի քանխին աշխատանքից, վերցնել գլուկից՝ գլուկ ու-

դարկելով նոր, թարմ և ավելի պատրաստված ընկեր-
 ների՝ Այդ անհրաժեշտ եր քանի վոր գյուղում ստեղծ-
 ված լարված դրությունը, սխալների հետևանքով ա-
 տաջացած անկայուն դրությունը սպառնում եր բան-
 վորների և գյուղացիների դաշինքի խզմանը, սպառ-
 նում եր խորհրդային իշխանութւանը մի շարք շրջան-
 ներում: Յեւ շնորհիւ կուսակցության ձեռք առած աչդ
 վճռական միջոցների, կայունացավ վտանգված շրջան-
 ների քաղաքական դրությունը: Թեև պետք և ընդ-
 գծել, վոր դեռևս կան պուղեր, ուր սխալների ուղղումը
 մինչև վերջը չի կատարվել և այդ աշխատանքը հան-
 դիսանում և մեր առաջնակարգ խնդիրը ներկայումս:

Մեր սխալների ուղղման և բացատրական լաջն
 աշխատանքի ծավալման շնորհիւ, հնարավոր լեղավ
 մեկուսացնել կուլակալին դաշնակցական տարբերին,
 սակայն նրանք չդադարեցին պաշարը կտնտեսու-
 թյան և խորհրդային իշխանության դեմ: Հեռանալով
 գյուղից և ապաստան գտնելով լեռներում և անտառ-
 ներում, նրանք սկսեցին պարբերաբար բանդիտային
 հարձակումներ գործել առանձին գյուղերի, կալվելով
 և խորհրդային տնտեսությունների վրա և աշխատել
 տերբորի տակ պահել մի քանի գյուղ, խանդարել չքա-
 վոր ու միջակ գյուղացիների խաղաղ շինաբաբական
 աշխատանքը: Այստեղ խորհրդային իշխանությունը
 ձեռք առաւ ամենակտրուկ միջոցներ՝ այդ կուլակ-
 դաշնակցական բանդիտային շարժումը ջախջախելու,
 չքավոր ու միջակ գյուղացիների խաղաղ աշխատանքը
 ապահովելու համար:

Թուլ տված սխալները փորձեցին ողտադործել նաև աջ սպարապետներին: Այլերը, վորոնք մարադ ելին մտել հռոմեացիներին հանդուժելունների շրջանում, սպասելով հարմար ժամանակաշրջանի, հուսակցութեան վրա հարձակում գործելու համար, ոգտովելով սխալներից՝ սկսեցին աշխուժանալ: Վտարի կանգնել և հարձակում գործել հուսակցութեան գլխավոր գծի վրա, արդարացնելով իրենց տեսակետները, կասկածի տակ առնելով հուսակցութեան հիմնական քաղաքականութունը զուգի կոլլեկտիվացման և հուլակին վորպես դասակարգ լիկվիդացիայի լենթարկելու մասին: Այլերը սկսեցին խոսել ալն մասին, թե կատարված սխալների պատճառը վոչ թե հանդիսացել են տեղական հուսակցական կազմակերպութիւնները, ալլ համամիութենական Կենտրոնական Կոմիտեն, վորը սխալ և անժամանակ գիրեկտիվներ ել տվել տեղերին և, վոր գլխավորն և, չի զգուշացրել հուսակազմակերպութիւններին՝ կատարվելիք հնարավոր սխալների մասին և ալլն Կաբլիք չկա ալստեղ մեկ առ մեկ մատնանշել Համկոմիտի Կենտկոմի իր ժամանակին տված ցուցմունքների ջմասին, քանի վոր ալն հալտնի լե բուրբին: Մենք արդեն դբքուչիի սկզբի մասում ծանոթացանք 15-րդ համագումարի և ընկեր Լենինի ցուցմունքների հետ, վորտեղ պարզորոշ գրված և կոլլեկտիվացման խնդիրների, նրա կամավոր սկզբունքների և հնարավոր սխալներից զգուշացնելու մասին: Հիշենք միայն, վոր ալդ խնդիրն ալելի սուր ձևակերպում ստացավ 16-րդ հուսակոնֆե-

րանսում և ապա, այնուհետև Կենտրոնական Կոմիտեյի՝ 1930 թվի հունվարի 6-ին, կոլտնտշինաբարութիւն մասին ընդունած բանաձեւում, վորտեղ մինչև անգամ մատնանշվեց, թե Խորհրդային Միութիւն վմր շրջանները յերբ յիվ ինչ ժամանակ պետք և կոլլեկտիվացման չենթարկվեն։ Այդ վորոշման համաձայն, Հոլստիսային Կոլլասը, Միջին և Ներքին Վոլգաները կարող եյին կոլլեկտիվացումը հիմնականում ավարտել 1931 թ. գարնանը, հացահատիկային միւս մարգերը (Ուկրաինան, Կենտրոնական Սեվասող մարզ, Սիբիր, Ուրալ Ղաղախստան և այլն) կարող են ավարտել հիմնականում 1932 թվի գարնանը, իսկ մնացած մարգերը կարող են չերկաբաձդել կոլլեկտիվացումը մինչև 5-ամյակի վերջը, այսինքն՝ 1933 թիվը։ Այսպիսով, Անդրկովկասի, Հայաստանի և առհասարակ մնացած ամբողջ շրջանների տրամադրութիւն տակ կար դեռևս 3 տարի մինչև կոլլեկտիվացման ավարտումը։ Այնինչ տեղական կազմակերպութիւնները հաշվի չառան Համկոմկուսի այս վորոշումը և գործեցին ուղղակի նրան հակառակ։ Միանգամայն պարզ է, վոր աջ ուղղորտչունիստները զրպարտում են կուսակցութիւնը՝ և ոժանդակում կուլակներին՝ կուսակցութիւն վրա հարձակվելու համար։

Կուսակցութիւնը ստիպված էր վճռական կռիվ մղել աջ ուղղորտչունիզմի դեմ, վորպես ներկա շրջանի դիլսավոր վտանգի։ Աջ ուղղորտչունիստները հանդիսանում են կուլակների ագենտները մեր կուսակցութիւն մեջ, նրանք արտահայտում են և պաշտպանում են կուլակների տեսակետները, նրանք ուղում են հետ դարձնել կուսակցութիւնը հարձակման դիրքերից դեպի նահանջի ճանապարհը, հրապարակ բաց անելով կուլակ-

ների համար, այն ել այնպիսի պայմաններում, լերը մենք վճռական և վերջնական պայքար ենք սկսել կուլակների դեմ: Ահա սրա համար ել աջ թեքումը հանդիսանում և գլխավոր վտանգը ներկայումս: Սակայն, վորպեսզի կարողանանք ալդ վտանգի դեմ հաջողութեամբ պայքարել՝ մենք պետք և նախ և առաջ պայքարենք կոլտնտշինարարութեան ասպարիզում կատարված «ձախ» սխալների դեմ, վորովհետև նրանք պայմաններ և պայքարա հող են ստեղծում աջերի դործունելութեան համար: Ձե վոր թույլ տված ալդ սխալները հիման վրա աջերը սկսեցին ակտիվանալ և տեղտեղ փորձ արեցին իրենք ուղղել թույլ տված «ձախ» սխալները աջ քաղաքականութեամբ: Ուրեմն կուսակցութեանը պետք և պայքար մղի լերկու ֆրոնտի վրա, թե աջ ոպպորտունիզմի դեմ, վորը հանդիսանում և ներկա շրջանի գլխավոր վտանգը, և թե «ձախ» շեղումների դեմ, վորը սնունդ և տալիս աջ ոպպորտունիզմին: Այս և միակ, ուղիղ, և լինինյաւն քաղաքականութեանը:

Մենք վերջացրինք զարնանացանի արդյունքները, մեր առաջ պարզվեցին այն նվաճումներն ու թերութիւնները, վոր ունեցել ենք զարնանացանի ընթացքում: Մեզ մոտ և այլ ռաջոններում թույլ տված սխալները լերբեկեց և են նսեմացնում կամ փոքրացնում այն հսկայական և վիթխարի աշխատանքն ու նվաճումները, վոր ունեցել և բանլոր դասակարգը և չքավոր ու միջակ գյուղացիութեանն ալս զարնանացանին՝ կոմկուսի ղեկավարութեամբ: Մենք անցյալ

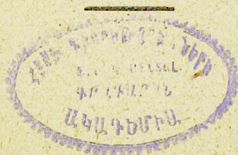
տարվա աշնանացանի և առանձնապես այս տարվա գարնացանի գլուղատնտեսական կամպանիայի ընթացքում կարողացանք մոտ 6 միլիոն անհատական գլուղացիական տնտեսութուններ ընդգրկել կազմակերպված 82,000 կոլլեկտիվ տնտեսութուններում:

Մենք կարողացանք այդ 6 միլիոն անհատական տնտեսութունների անցյալ տարվա 24 միլիոն հեկտար ցանքսատարածութունը բարձրացնել 36 միլիոն հեկտարի, այսպիսով ավելացնելով ցանքսադաշտերի տարածութունը 45 տոկոսով մենք հիմք դրինք կոլլեկտիվ աշխարհի տնտեսութունների վերուցից ամեն մեկը միջին հաշվով ընդգրկում և 1000 հեկտար հողալին տարածութուն. այնինչ ամերիկյան հարուստ ֆերմերն աշխատում և 100—200 հեկտար տարածութուն ունեցող հողի վրա: Մենք մի տարվա ընթացքում ավելացրինք կոլտնտեսութունների ցանքսադաշտերի տարածութունը 11 միլիոն հեկտարով, այն ինչ Ամերիկայում, վորը հանդիսանում և և գլուղատնտեսական տեսակետից զարգացած չերկրներից մեկը 10 տարվա ընթացքում ավելացրել և իր ցանքսադաշտերի տարածութունը միայն 4 միլիոն հեկտարով: Մեր ամեն մի տրակտորը 1928 թվին աշխատել և տարեկան 1400 ժամ, այս տարի ամբողջ տարվա ընթացքում աշխատելու չե 2500 ժամ, այն ինչ Ամերիկայում նա աշխատում և տարեկան 400—600 ժամ: Մենք հիմք ենք դրել սոցիալիստական նոր տնտեսութանը գլուղում, մենք կոլլեկտիվ աշխատանքի չենք լծել միլիոնավոր չքավոր ու միջակ գլուղացիների նոր հասարակարգի համար. մենք կոլլեկտիվ և խորհրդային տնտեսութունների կազմակերպման պլանը կատարել

և գերակատարել ենք 2 տարում. Սա աշխարհիս լերե-
սին մինչև ալժմս և լոջ մի լերկրում չտեսնված լերե-
ույթ եւ Մենք ձեռնարկել ենք վերացնել կուլակու-
թլուներ վորպես դասակարգ՝ պատմական լոգունդի կի-
րառմանը:

Ահա սրանք են մեր նվաճումները: Այս բոլորը,
միլիոնների այս շարժումը չի կարող տեղի ունենալ
առանց դժվարությունների և առանց դասակարգալին
վճռական ճակատամարտերի: Միայն չխնդիրներն ու
աջ սպարաշուկաները կարող են «սոցիալիզմ
կառուցել» առանց դասակարգալին պայքարի, անսայ-
թաք ու անխռով սոցիալիզմին հասնել, սպիտակ ձեռ-
նոցները հազին, կարճեւտներում նստած, իսկ իսկա-
կան լենինիստները բանվոր դասակարգի հետ միասին,
ջքովոր ու միջակ գյուղացիների հետ միասին, առանց
դժվարությունների առաջ, ծունկ չոգելու կշարունակեն
սկսած մեծ գործը մինչև վերջնական հաղթանակը:

Այս բոլորով մենք չենք ուզում թեկուզ ամենա-
փոքր չափով անդամ աչքաթող անել կամ դանց առ-
նել դարնանացանի ընթացքում կատարված չափա-
զանց լուրջ սխալները: Ընդհակառակը մենք նույն լե-
նինյան հաստատութլամբ պետք և լծվենք այդ սխալ-
ները մինչև վերջը, առանց հետք անգամ թողնելու
վերացնելու, գործին վորպեսզի անհնար լինի նրանց
կրկնութլուներ մեր առաջընթացի հետագա վորեւ շրջա-
նում: Այդ մենք կանենք: Այդ կապացուցի հերթական
աշնանացանը, վորի առաջ մենք կանգնած ենք:

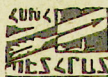
ՆԿԱՏՎԱԾ ԿԱՐԵՎՈՐ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐԸ

Ըջ	Տող	Ցաված է	Պեստ է լինի
8	5	նոր փաղափակա- նության	քաղաքականության նոր,
11	19	զուխանացան	զարնանացան
13	29	սփսխությունների ծրագիրը	տնտեսությունների ցանքադաշտերի ըն- դանձակման ծրագիրը
14	30	ապրիլի 256	ապրիլի 284,2 միլիոն
15	6	250,000	256.000.000
15	7	83.000	82.000.000
15	25	180,6	218
16	2	182,8 տոկոս	182,8 տոկոս (23 թվի համեմատությամբ) ընդ- հանուր...
25	25	դատակարգ	դատակարգի
26	24	միջակի	միջակի
27	8	միջակի	միջակ
32	25	արտադրելին	արտադրելին
33	17	պլուզացիների	պլուզացիները
35	19	զարնանացա- նին): Հենց	զարնանացանին), հենց
37	21	վերածվելին	վերածվելին
41	4	ժամանակաշրջանի	ժամանակաշրջանի
45	24	վերացնելու, գործին	վերացնելու,

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. գրադ.

FL0040341

Օ. ՕՎԱՆՆԻՅԱՆ

Что дал большевистский весенний посев?

Госиздат ССР Армении
Эривань—1930